Број 44 У Новом Саду, у петак 27. фебруара (12 марта) 1909. Година XLIV.

«Застава« излази сваки дан двапут, а та недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте оваких ситних слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

XXXV.

У загребачком суду на реду су најтежи докази против велеиздајника. То су нека писма.

Чита се н пр писмо Љ. Јовановића. Тамо има коме је Љ. Јовановић оставио своју библиотеку (књижницу) кад је полазио на пут. Председник суда вели: Под библиотеком мисли писац — бомбе. Где писац вели о „Шилеровом звону“ (песми), председник суда тумачи: Песму Шилерову „Звоно“ треба тако разумети, да је ту реч о револуционарном раду.

А где то пише да „библиотека“ значи „бомбе“? Заиста пише. А то пише у књизи Настића сведока. Настић је то тако протумачио. Не каже зашто, а могао је протумачити и друк чије. Могао је са истим правом протумачити, да библиотека значи — лојана свећа. А Шилерово „Звоно“ да значи: покојна кинеска царица.

Да је то писмо писано девојци каквој, могао је протумачити, да библиотека значи срце, крваво од љубави, а Шилерово „Звоно“ да значи: „Дођи ми дођи драгана“.

Заиста красна ствар! Ако овака тумачења уђу у моду, онда ћемо моћи покупити и спалити све дечије букваревe. Треба само неко да каже: Овде пише: Ветрић дивно ћарлија. Али овде ветрић значи преврат, а ћарлија значи напредује. Или н. пр. у буквару пише: Две сестре туже за матером и оцем. Треба само казати: Две сестре значи Босна и Херцеговина, а туже за матером и оцем значи, туже за Србијом и Црном Гором. Или н. пр.: Девојка се спрема да иде у перивој. Треба само рећи: Девојка значи Србија, а перивој Аустроугарска.

Ако ћемо сваки по свом ћефу казати: ова му значи ово, а она оно, онда тешко ономе, ко је учио читати и писати, јер га могу за сваку реч обесити.

* * *

Чудно је то писмо, које треба да доведе толике људе на вешала. То писмо у коме треба разумети да „библиотека“ значи „бомбе“. То је писмо тако чудно, да га председник суда није ни изнео пред оптуженике, бранитеље и судије, него је изнео само фотографију тог писма.

Зашто то? Колико ја знам, кад девојку хоће да удаду, онда проводадија шаље момкову фотографију девојци, кад момак хоће да се жени. Али зашто показивати на суду фотографију неког писма, кад постоји право писмо? Ја пристајем, да пошљем три своја писма у Загреб, па нек их председник тумачи како год хоће, ако ми ико докаже, да су игди на свету показивали само фотографију писма, ако је било и правог писма.

Један оптуженик, Адам Прибићевић рекао је: Нећу да одговарам, док се најпре не преслуша сведок Настић. А председник му је и десет пути доказивао, како то нема смисла.

А кад је председник изнео фотографију оног писма, бранioци су и десет пута тражили: Дајте за бога право писмо. Шта ће фотографија.

А председник је увек и увек рекао: Имам га, ал ћу га изнети онда, кад мени буде воља, доцније. Браниоци веле: Па читајте писмо онда, кад вам буде воља да га изнесете, што га читате из фотографије. Ал председник неће.

На послетку је рекао један бранилац: То писмо и нема председник. Није га још добио од сведока Настића, јер се још нису погодили. На то је и опет наступио буран смеј.

Кад тако теку ствари, ја бих сасвим искрено предложио ово: Оптуженици имају сви без сумње код куће свога посла. Па кад већ писмо не мора на расправу, него фотографија његова, нека иду и оптуженици кућама да раде и утеше породице своје, а нека и они оставе у суд своје фотографије или макар — визиткарте.

Јер право које ужива једно писмо, то право треба дати и — људима.

Најновије вести из Загреба.

Загреб, 25. фебруара.

Парница против велеиздаје.

Јучерања седница испуњена је са читањем силних чланака и бележака „Српског Кола“ из разних година. Ти се чланци и белешке односе на краља Петра, престолонаследника Ђорђа, њихово путовање и дочек по Србији, за тим о слободи штампе, састајања и т. д.

Државни тужилац изводи из тога величање краља Петра, а то је повод, да су међу сељацима Хрватске учестале увреде Величанства. Читан је и чланак о Србима у граници, где се описују њихови ратови са Турцима о католичењу и т. д. За тим о прошлости српској, где се истиче, да над Србином туђин господари. Чита се и чланак, како у Србији мисле, да је што слабија веза између Аустрије и Немачке добит по Србију, која мора тражити излаз на море. Државни тужилац види у томе велеиздајничку замисао, јер се тим иде да се ослаби монархија.

Оптужени Адам Прибићевић згодно је приметио, да су онда Мађари највећи издајници, јер траже економску и политичку самосталност и независност Угарске. Исто су таки издајници онда и Чеси и Пољаци, јер траже федерализам. — Између државног тужиоца, оптуженога и браниоца дошло је чешће до оштријих израза. Председник је наравно против оптуженога и некојих браниоца завео у записник, да их суд осуди на казне, а доделио је неколицини и укор. — Тиме је и седница завршена.

Узбуна заточеника.

Сви листови пишу о узбуни, која се десила у „узама судбеног стола“. Ствар престављају овако: Чим су господа чула да је Шурмин познату интерпелацију изговорио у угарском сабору, забранили су оптуженицима да читају новине, и ако им је то од кад је оптужница прочитана, дозвољено било. — Но 53 „велеиздајника“ ипак су дознали за ту интерпелацију. Забрањено им је било чак и примање посете, које је иначе дозвољено било од 4—6 сати. Огорчење је међу заточеницима тим веће било и у понедељак у 8 сати у јутро, место да су отишли у шетњу, искупили су се у првом спрату и ту су гласно демонстрирали против Рауха а нарочито Акуртија. Тражили су да буду изведени пред сенат и питају га, пошто су им главе продане. — Браниоци их једва умирише. Кад им је после подне била шетња ускраћена, они су почели лупати у врата. Тада дођоше оружници. Бекић, учитељи Петровић и Бојевић стрпани су у подрум у посебне ћелије. — Капелан Подуна вац затворен је у најгору ћелију, што је очитао лекцију ономе, који их је хтео пред странима да премеће, не би ли нашли у њих новине. А поговара се да се и за све велеиздајнике спремају такове ћелије.

Две крваве туче у једну ноћ.

У среду на ноћ франковачки легионаши приредили су поново два крвава пира. Орили су се револверски метци, просипале каменице, крзале тољаге ударали боксери и т. д. Прво су око пола један нападнута четир Далматинца ђака. Ови су ишли кући, кад се пред њима на углу улице Марије Валерије, појави руља једна, вичући: Апцуг Франк! Далматинци одвратише: „Апцуг.“ У том им приђе вођа руље и позове да вичу: „Апцуг Срби,“ и кад ови нехтедоше, њих двадесет нападоше их са револверима, батинама и боксерима. Двојица су јако повређени боксерима. Полиција није ухапсила ни једног франковца. Прва двојица обратила се полицији за помоћ а чиновник полицијски Ђурић продера се на њих Ви пијанице, ви сте изазивали! Торњајте се у „народну кафану,“ па онде лармајте.

Мало за тим десио се други нападај. Повећа група приврженика Миле Старчевића пратила је овог кући. Предусретне их руља једна, која повиче живео Франк! Ови одговоре: апцуг Франк! Живео Старчевић! Франковци легионаши одмах тад почеше пуцати из револвера на Милиновце. Испалише за 4—5 минута на 50—60 метака. Тројица су тешко рањена и један се бори већ са смрћу. Лакше рањених има око десетак. На зидовима кућа виде се знаци револверских метака, а на кући Миле Старчевића прозор је револверским метком разбијен. — Полиција није никог ухапсила, она се у опште није ни мицала.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Аустроугарска и Србија

Позната је она нота Аустроугарске, коју је посланик Форгач пре неколико дана предао српској влади. Србија непосредно није ништа одговорила на ту ноту Аустроугарској. Она је разаслала своје ноте великим силама, па и Аустроугарској, као одговор на руски савет и многи држе, да се та нота српске владе има сматрати као одговор и на аустроугарску ноту. И ти мисле, да српска влада неће посебно одговарати Аустроугарској. Међутим у Бечу, како пише „Пештански Лојд“, очекују посебни одговор. Кажу, да Србија, истина, неће одмах одговорити, можда тек кроз неколико дана па и после недеље дана, али ће тек одговорити. Ну ипак одвећ дуго неће да чекају, иако Србија не би за дуже време одговорила, онда ће Аустроугарска предузети нов корак у Београду, да би се Србија непосредно њој изјаснила. У погледу пак европске конференције, коју западне велике силе непрестано пожурују у Бечу, стоје још увек на оном становишту, да непосредно заинтересоване државе треба пре конференције непосредно да расправе спорна питања. Да се пак на конференцији расправља и питање о дунавско-јадранској железничкој прузи, у Бечу немају ништа против, али ипак „страхују“, да би расправљање тога питања на конференцији могло довести до размирица међу балканским државама.

Руски савет Србији.

У оној пријатељској ноти руске владе, упућеној српској влади, изражава прва своје задовољство, што је српска влада остала при својој одлуци, да очува своје мирољубиво држање, да избегава све, што би могло довести до оружана сукоба између Србије и Аустроугарске и да не предузима никакве војне мере на граници. Руска је влада уверена, да животни интереси Србије, којима је она указивала свагда најискреније симпатије, одређују Србији таково држање, које само и једино одговара данашњим опћим потребама. Руска влада истиче даље,

како се уверила, да велике силе нису расположене да потпомогну српске захтеве у погледу земљишне отштете. Српска влада према томе треба да је на чисто, да ће сви њени труди, да велике силе за то задобије, остати без успеха и да наклоност великих сила може само тако очувати, ако не наваљује са тим захтевима, који је могу довести до оружана сукоба са Аустроугарском. Руској влади лежи на срцу, да српску владу сачува од свега, што би могло изложити тој опасности. Нада се, да ће Србија, као што је обећала, слушати савете великих сила. Она треба у исто време, да великим силама отворено изјави, да не остаје при својим земљишним захтевима и да припушта одлуци великих сила све, што се односи на решење створених питања. Тада ће велике силе моћи употребити сав свој труд у корист српских интереса.

Окружна нота српске владе

Окружна нота српске владе, која је јуче послана Русији, Енглеској, Француској, Италији, Турској, Немачкој и Аустроугарској, гласи: „Полазећи са гледишта, да је правни положај Србије према Аустроугарској после прогласа анексије Босне и Херцеговине остао правилан, Србија нити намерава да изазива рат са суседном монархијом, нити жели мењати своје правне односе према њој, вршећи и даље, на основу узајамности, своје суседничке дужности и одржавајући са њоме као и пре односе, који потичу из међусобних материјалних интереса. У духу становишта, коме се Србија свагда потчињавала, да је босанско-херцеговачко питање, европско питање, те да велике силе, потписнице берлинског уговора, треба да донесу решење како у погледу анексије, тако и у погледу измене 25. члана берлинског уговора, предаје Србија, уздајући се у мудрост и правичност великих сила, своју ноту њима у руке, као надлежном суду, а према томе од Аустроугарске не тражи никакве накнаде, ни земљишне, ни политичке, ни економске“.

Србија и Бугарска.

Из Беча јављају, како се све више потврђују они гласови, да ће између Србије и Бугарске доћи до зближења на економском пољу, па и до споразума, а по тежњи Русије и под њеном заштитом. Те ако до тога дође, Аустроугарска при трговинско-политичким преговорима са Србијом и Бугарском имати посла са већим економским телом него пре.

Из Петрограда јављају, како је Череп Спиридоновић скоро два сата говорио са бугарским кнезом Фердинандом о српско-бугарском односу. Обавестио је кнеза Фердинанда, како све словенофилске странке у Русији желе, да се односи Бугарске према Србији што пре измене у корист Србије. Према изјави кнеза Фердинанда, коју је тада изрекао, у Русији очекују сада обрт у односу Бугарске према Србији.

Споразум аустроугарски-турски.

Судбина споразума између Аустроугарске и Турске није још решена. Запи ник о споразуму поднесен је турском сабору и овај има још о споразуму да каже своју. У сабору пак има једна струја против споразума и та струја, како јавља „Пештански Лојд,“ расте. Са споразумом нису задовољни ни Арнаути. Они за сада траже само неке измене. Тако траже обвезну изјаву Аустроугарске у погледу неутралности новопазарског санџака, да га штити у случају нападаја и траже, да се отштета од 2 ½ милијона фуната, коју Аустроугарска плаћа Турској, употреби искључиво на исељавање муслимана из Босне и Херцеговине Уз Арнауте пристаје велики број и Арапа посланика — На турски сабор стигле су многе брзојавне изјаве против споразума са Аустроугарском. Ове су већином из Старе Србије и Македоније.

Превоз српског ратног прибора преке Турске.

Цариградско српско посланство јавља, да је велики везир јуче саопћио српском посланику Ненадовићу, да се српски прибор, што је на путу, без икаквих тешкоћа може преко Солуна увести у Србију. То потврђује и један брзојав из Солуна, по коме је турска влада дозволила увоз р тна прибора у Србију. „Магдебургер Цајтунг“ такође потврђује ту вест.

Повереница
срп. народној радикалној странци.

Радимна. Наша црквена општина Радимна одржала је ванредну скупштинску седницу 30. јануара (12. фебруара) о. г. на којој је перовођа Добривој Хорватовић устао и предложио, да се и наша црквена општина придружи српској православној црквеној општини у погледу давања поверенице нашој српској народној радикалној странци и њеним посланицима на народном српском црквеном сабору. Решено: Црквена скупштина једногласно прима и усваја предлог перовође Добривоја Хорватовића и са радошћу и одушевљењем изражава своје највеће поверење српској народној радикалној странци и њеним посланицима на српском народном црквеном сабору у Сремским Карловцима. Из дубине душе и свег срца кличемо: Да живи наша српска народна радикална странка и њени посланици на народном црквеном сабору, који су знали онако мудро и вешто и мушки издржати досадању одлучну борбу за цркву, школу и народ српски. Хиљадили се овакви синови српски!

Сима Гојковић, председник; Добривој Хорватовић, перовођа Одборници: Јефта Томић, Мита Стојадиновић, Паја Окановић, Светозар Марковић, Васа Томић, Никола Јанковић Скупштинари: Јоца Миљенковић, Лука Окановић, Лавар Томић, Данило Сакишан, Рада Стојадиновић, Сава Будимир, Ника Окановић, Панта Ракић, Јова Јездимировић потпредседник; Васа Ракић.

Ухапшене варалице.

Јављају из Стоног Београда да је тамошња полиција ушла у траг једној новој ковници лажног новца у Иноћи. Главни коловођа ковнице је био Антал Киш и жена му, у чијем стану је нађена машина за прављење лажног новца. У њиховом послу су учествовали још Балог Ђерђ, Балог Јожеф и Јанош. Сви ови су ухапшени. Машину з прављење новца набавила је Роза Балог, служавка у Будимпешти те је и ова ухапшена и уручена стонобеоградској полицији. Она је признала да је машину набавила и научила све горепоменуте да праве лажне новце.

Време.

Према телеграфском извештају од 26. фебруара може се очекивати топлије, местимично киша.

Брзојави „Застави“.

Стигли 26. фебруара.

Парница због велеиздаје.

(Брзојавни извештај од нарочитог извештача „Заставе“)

Загреб. На данашњој расправи претресана су писма Адма Прибићевића пријатељима му и ових њему. Прибићевић редом побија тврдње државног ответника баш садржином самих писама. По томе је завршено испитивање оптуженог Адама Прибићевића, те добија реч бранилац му др. Хинковић Др Хинковић непобитно обара тврдње оптужбе историјом српског имена на темељу научних и службених података шеснаестог века. Задовољштина српској застави дана је самом наредбом банском при краљевом доласку у Загреб. Одбрана дра Хинковића још траје.

Др. Жарко Миладиновић притворен

Загреб. Др. Жарко Миладиновић стигао је после подне овамо и јавио се суду и одмах је задржан у притвору.

(Издат је био налог, да се др. Жарко Миладиновић са жандарима, везан доведе у Загреб. Др. Миладиновић је међутим удесио своје приватне послове, мало се провео, па је онда изненада дошао у Загреб и сам се пријавио суду Пр. ур. „Заставе“.)

Спор између Аустроугарске и Србије.

Беч. Српски посланик у подне је предао у министарству спољних послова ноту српске владе. Одговор српске владе у главном задовољава бечку владу.

Берлин Одговор српске владе предат је у подне. У главном нису незадовољни са одговором.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 26. фебруара 1909 год.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 20 к. 85 п. до 21 к. — п.

Раж средње каквоће 20 к. 70 п до 20 к 80 п.

Раж за октобар 1909 18 к. 16 п. до 18 к. 18 п.

Јечам за храну 17 к. 40 п. до 18 к — пот.

Јечам за кување пива 17 к. 90 п. до к. 18 п 25

Зоб прве каквоће 17 к. 50 п. до 17 к. 80 п.

Зоб средње каквоће 14 к. 80 п. до 15 к. 15 п.

ПОТРЕБУЈЕМ
3 папуцијска добра момка,
добре раднике.
Плата 20—40 до 50 потура по пару. — Ступити могу одма.
Светислав Кулић,
260 1 3 папуција у Руми.

!! КОВАЧКИ АЛАТ !!
Због напуштања радње продајем сав мој ковачки алат за две ватре. Упитати се код потписаног.
Бачки Сентомаш, марта 1909.
МИЛАН НЕНАДОВИЋ,
259 1—5 испитани ковач.

Кромпира за семе
раног (роза) као и за јело на велико и мало вуди
Српско трговачко друштво
258 **у Руми** 1—6

Земљотрес
који се десио у МЕСИНИ, КАЛАБРИЈИ, и који је поништио 70 хиљада живота, поновиће се у Новоме Саду, и то сад у уторак и среду —
у Нартеновом биоскопу.
244 1—1

!! НА ЗНАЊЕ !!
Налазим се побуђен, до знања ставити, да се моје брашно у ТЕМЕРИНСКОЈ УЛИЦИ Бр. 44. у кући г. Боке Сланкаменца, ЈЕДИНО у мојој радњи, која носи моју фирму и у којој је продавац г. Стева Коларски продаје
ВАЛТАЗАР ФАЈТ,
189 6—6 парна млина,
Нови Сад.

НЕМА ЛЕПШЕГ, ЈЕФТИНИЈЕГ
ПОКЛОНА ОД ГРАМОФОНА!

1000 нових српских плоча с песмама и свирком. Даље: Машине за говор од 7 круна на више са 10 год. гаранцијом.
Пре но што купите скупе и рђаве машине, тражите бадава ценовник, који ће вам доставити
Јосиф Тот (Tóth József)
фабричко стоваришће грамофона у Сегедину
(Szeged, Könyök u. 3.)
Дописивање мађарски, српски, немачки и француски 1679 10—

тражим
ВЕШТОГ БАШТОВАНА
који би имао радити на 5 катастралних јутара ново преоране засејане баште. Пола семена дајем ја По сваком јутру дајем једну метерценту жита, стан, један хват дрва и једну краву за послугу лети и зими. За орање земље и за отпремање плода бринем се сам, а све друге послове дужан је вршити баштован. По жељи може се за баштованлук добити и већи простор земље, али осим орања не дајем никаквих других погодности.
Обратити се на власника
229 3—3 **Földesi Oszkár**
поседник, Mikola (Szatmar m.)

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.